

Advancement of Science and Its Popularization: Criticism of the Lack of Scientific- Promotional Publications

Rahman Marefat (PhD)^{1, 2*}

1. Department of Knowledge and Information Science, Faculty of Psychology and Educational Sciences, Semnan University, Semnan, Iran.
2. Head of HIILAB, Semnan University, Semnan, Iran.

ABSTRACT

Article Type:
Letter to Editor

The advancement of science has long been the goal of wisdom. Throughout history, the publication of the works of scholars has been used as an instrument to promote science among those interested in knowledge. It is important to review the publications promoting science to understand the reasons for their gradual deletion from the promotion of science in Iran. In the past, the publication of scientific-promotional publications formed a basis for the dissemination of information published in the scientific and professional community, at the public level and to the general public. The tendency of journals to become former scientific-research journals has led to the disappearance of the status of scientific-promotional journals. The advancement of science and its popularization are very important, and it seems that there is a serious criticism of the lack of scientific- promotional publications among Iranian publications. Scientific-promotional publications are always needed, as they are a valuable means of disseminating human knowledge to a wide audience, and it seems that the problem of the lack of such publications should be more closely studied and researched. In disseminating science in the language of the people and popularizing science, it is necessary to publish promotional publications.

Received:
22 Mar. 2022
Revised:
10 Sept. 2022
Accepted:
14 Sept. 2022

Pub. Online: 25 Oct. 2022
Keywords: Science, Scientific management, Advancement of science, Scientific journals, Scientific information management

Cite this article: Marefat R. Advancement of Science and Its Popularization: Criticism of the Lack of Scientific-Promotional Publications. *Caspian Journal of Scientometrics*. 2022; 9(2): 1-7.

© The Author(s).

Publisher: Babol University of Medical Sciences

***Corresponding Author:** Rahman Marefat

Address: Department of Knowledge and Information Science, Faculty of Psychology and Educational Sciences, Semnan University, Semnan, Iran.

E-mail: rmarefat@semnan.ac.ir

ترویج علم و مردمی سازی آن: نقدی بر جای خالی نشریات علمی ترویجی

رحمان معرفت (PhD)^{۱*}

۱. گروه علم اطلاعات و دانش شناسی، دانشگاه سمنان، سمنان، ایران.
۲. مسئول آزمایشگاه تعامل انسان و اطلاعات، دانشگاه سمنان، سمنان، ایران.

چکیده

ترویج علم، از دیرباز مورد توجه صاحبان خرد بوده است. انتشار آثار صاحبان اندیشه و دانایی در طول تاریخ همواره به عنوان ابزاری برای ترویج علم در بین علاقمندان دانش مورد استفاده قرار گرفته است. مرور مقالات منتشر شده در این حوزه، از چالش موجود در حذف تدریجی نشریات علمی و ترویجی حکایت دارد. انتشار نشریات علمی-ترویجی در سابق، زمینه‌ای برای انتشار اطلاعات منتشر شده در جامعه علمی و تخصصی در سطح عمومی و در بین عامه مردم را فراهم می‌کرد. گرایش نشریات به تبدیل شدن به نشریات علمی-پژوهشی سابق، منجر به از بین رفتن جایگاه نشریات علمی-ترویجی شد. ترویج علم و مردمی سازی آن اهمیت فراوانی دارد و به نظر می‌رسد به جای خالی نشریات علمی-ترویجی در بین نشریات کشور ایران نقدی جدی وارد است. نشریات علمی-ترویجی به عنوان یک محمل ارزشمند در انتقال دانش بشری به طیف گسترده‌ای از مردم، همواره مورد نیاز است و به نظر می‌رسد مشکلات نبود این گونه نشریات باید بیش از پیش مورد بررسی و کنکاش قرار گیرد. انتشار نشریات ترویجی در جریان اشاعه علم به زبان مردم و مردمی سازی علم ضرورت دارد.	نوع مقاله: نامه به سردبیر دریافت: ۱۴۰۱/۱/۲ ویرایش: ۱۴۰۱/۶/۱۹ پذیرش: ۱۴۰۱/۶/۲۳ انتشار: ۱۴۰۱/۸/۳
---	--

واژگان کلیدی: علم، مدیریت علم، ترویج علم، نشریات علمی، مدیریت اطلاعات علمی

استناد: رحمان معرفت. ترویج علم و مردمی سازی آن: نقدی بر جای خالی نشریات علمی-ترویجی. مجله علم سنجی کاسپین. ۱۴۰۱؛ ۹(۲): ۷-۱.

© The Author(s)

Publisher: Babol University of Medical Sciences

مقدمه

وقتی در اولین سمپوزیوم بین‌المللی کووید ۱۹ در دانشگاه سمنان که در شهریورماه ۱۳۹۹ برگزار شد، یکی از سخنرانان محترم، جناب آقای دکتر علی فرازمند که از قضا سردبیر مجله زیست‌شناسی ایران (علمی)^۱ نیز بودند، سخن از عمومی کردن علم به میان آوردند، مانند یک دانشجوی کنجکاو که چالش‌های بیشمار موجود در جهان پیرامون خود را با نگاهی نقادانه می‌بیند، به یاد چالش‌های مرتبط با ترویج علم در کشورمان افتادم.

هنگامی که شما به دنبال ترویج علم هستید بی‌تردید با "انجمن ترویج علم ایران"^۲ آشنا می‌شوید که پیشینه افتتاح آن به سال ۱۳۸۰ باز می‌گردد. برخی از اهداف این انجمن عبارتند از: ترویج علم بین عموم مردم، اشاعه تفکر علمی به منظور ایجاد زمینه مناسب برای همگانی کردن علم در جامعه، نهادینه کردن ترویج علم و غیره. یکی از فعالیت‌های جالب و اثرگذار این انجمن، اهدای جایزه ترویج علم است که همه ساله با توجه به ضوابط و معیارهایی که مصوب هیأت مدیره انجمن ترویج علم است به افرادی که شایسته دریافت این جایزه هستند، اهدا می‌گردد. همچنین اگر کمی بیشتر جستجو کنید با کرسی یونسکو در ترویج علم نیز که در مرکز تحقیقات سیاست علمی کشور^۳ در کشورمان افتتاح شده است، آشنا خواهید شد که شاخه‌ای برای آن در نظر گرفته است. اگر به اهداف راه‌اندازی این کرسی در کشور نگاهی بیندازید متوجه می‌شوید که هدف از راه‌اندازی این کرسی، تاسیس شبکه‌ای از مروجان علم است تا به ترویج علم و تفکر علمی در جامعه مبادرت ورزند. از سوی دیگر، به عنوان یک معلم دانشگاه، گاهی در درس‌های روش تحقیق، وقتی به موضوع اصالت در روش تحقیق می‌رسم و می‌خواهم درباره این موضوع برای دانشجویان سخن بگویم، بر حسب ارتباط، به اهمیت ترویج علم نیز اشاره‌ای می‌کنم.

به نظر می‌رسد پیش از پرداختن به موضوع ترویج علم، ارائه تعریفی از اصالت در پژوهش یا پژوهش اصیل^۴ می‌تواند مفید باشد. منصوریان (۱) در تعریف اصالت در پژوهش اعتقاد دارد که "پژوهشی اصیل است که از نظر موضوعی تکراری و سطحی نباشد و از نظر روش‌شناختی به درستی انجام شده باشد و از نظر یافته‌های نهایی، به نتایج سودمندی منجر گردد." اگر پژوهشی این ویژگی‌ها را داشت می‌توان گفت که پژوهشی اصیل است. در کشور ما، پژوهش‌های اصیل معمولاً در نشریاتی با عنوان "نشریات علمی پژوهشی" منتشر می‌شوند. گرچه اکنون که این مقاله در دست نگارش است، نامگذاری نشریات بر اساس مصوبه مدیر کل دفتر سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی امور پژوهشی کشور تغییر کرده است و از نشریات با عنوان "نشریات علمی" نام برده می‌شود و نامگذاری پیشین بر مبنای عناوینی همچون "علمی پژوهشی" و "علمی ترویجی" جای خود را به "نشریات علمی" داده است و رتبه‌بندی نشریات بر اساس رتبه‌های "بین‌المللی"، "الف"، "ب"، "ج"، و "د" بر اساس امتیاز کسب شده از شاخص‌های ارزیابی یا پایگاه‌های نمایه شده به آنها اطلاق می‌شود. در این مجال به دنبال بحث بر روی دلایل تغییر نگرش دفتر سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی امور پژوهشی کشور در نامگذاری جدید نشریات نیستیم و صرفاً با اشاره به این موضوع قصد داریم تا به تبیین مشکل و مساله موجود بپردازیم.

ذکر این نکته برای ادامه بحث نیز ضروری است که در تقسیم‌بندی اصالت در روش تحقیق، ده نوع اصالت در روش‌شناسی پژوهش وجود دارد (۱) که عبارتند از: ۱. اصالت موضوعی، ۲. اصالت روش‌شناختی، ۳. اصالت جامعه مورد مطالعه، ۴. اصالت جغرافیایی/مکانی، ۵. اصالت زمانی، ۶. اصالت در دستاورد/برونداد تحقیق، ۷. اصالت در داده‌های تحقیق، ۸. اصالت در محصولات جانبی تحقیق، ۹. اصالت در ترکیب داده‌ها و ایده‌ها و نهایتاً ۱۰. اصالت ترویجی. همچنین قصد ندارم به تشریح انواع دهگانه اصالت در پژوهش بپردازم و خوانندگان مقاله حاضر را به مطالعه یادداشت مذکور (۱) ترغیب می‌کنم. همانطور که اشاره شد یکی از انواع اصالت‌ها در پژوهش، اصالت ترویجی است. پیش از پرداختن به تعریف اصالت ترویجی ذکر این نکته را لازم می‌دانم که منظور از اصالت در پژوهش یعنی تازگی یا نوآوری در یافته‌های پژوهش به گونه‌ای که به عنوان پژوهشگر، بتوان از پژوهشی که انجام می‌دهیم، دفاع کنیم.

درباره اصالت ترویجی در پژوهش باید گفت که اگر پژوهشگر بتواند "دانش تخصصی موجود را به زبانی ساده در اختیار عموم قرار دهد تا غیرمتخصصان نیز از آن بهره‌مند شوند" (۱)، پژوهش او دارای اصالت ترویجی است. قابل فهم کردن دانش تخصصی موجود برای استفاده گسترده‌تر در بین مردم آنقدر اهمیت دارد که اگر به بخشی از مجله نیچر^۵ (۲) مراجعه کنید که اطلاعاتی درباره مجله^۶ به شما می‌دهد می‌توانید متن زیر را مشاهده کنید.

"Nature also provides rapid, authoritative, insightful and arresting news and interpretation of topical and coming trends affecting science, scientists and the wider public"^۷.

^۱. <http://ijbio.ir/>

^۲. <https://popscience.ir/>

^۳. <http://www.nrisp.ac.ir/>

^۴. Original Research

^۵. <https://www.nature.com/>

^۶. About the journal

^۷. <https://www.nature.com/nature/about>

اگر دقت کنید متوجه می‌شوید که مجله معتبر نیچر با ضریب تاثیر بسیار بالا (بر اساس گزارش JCR^۸ سال ۲۰۱۹، ضریب تاثیر این مجله ۴۲/۷۷۸ بوده است) در بین نشریات عامه‌پسند، در بخش اهداف و گستره موضوعی^۹ مجله سخن از انتشار یافته‌هایی به میان می‌آورد که سطح گسترده‌تری از عامه افراد^{۱۰} را تحت تاثیر قرار دهد.

ترویج علم و مردمی‌سازی علم اگرچه امری بسیار مهم و مطرح است؛ اما به نظر می‌رسد در برهه‌ای از زمان، توجه به نشریات علمی ترویجی در کشور ایران کم‌رنگ شد.

چرایی تضعیف نشریات علمی با محتوای ترویجی

با حذف تدریجی انتشار نشریات علمی-ترویجی و تضعیف جایگاه این نشریات مردمی‌سازی علم نیز با چالش همراه شد. به نظر می‌رسد که یکی از مشکلات مرتبط با اجتماعی کردن علم از زمانی آغاز شد که رقابت بر علمی‌پژوهشی شدن، نشریات در کشور شتاب گرفت. برخی پژوهشگران (۳) اشاره می‌کنند که در سال ۱۳۸۰، از ۵۳ مجله منتشر شده در حوزه علوم انسانی، ۲۶ مجله علمی-ترویجی بودند و ۲۷ مجله نیز در قالب علمی-پژوهشی منتشر می‌شده است. این پژوهشگران ضمن مقایسه تعداد نشریات علمی‌پژوهشی و علمی‌ترویجی با سال‌های قبل اشاره می‌کنند که در سال ۱۳۷۳ تعداد نشریات علمی-پژوهشی نهایتاً دو نشریه بوده است. اشاره به این مطلب از نظر این پژوهشگر یک خبر مسرت‌بخشی در آن زمان بوده است که نشان می‌دهد برخی سردبیران گرایش به علمی‌پژوهشی شدن نشریه را سرلوحه کار نشریه قرار داده بودند.

برخی سردبیران معتقدند که گرایش نشریه‌های علمی-ترویجی به تبدیل شدن به نشریه‌های علمی-پژوهشی تحت تاثیر عوامل گوناگونی است. به عنوان مثال تمایل به نمایه شدن در پایگاه‌های اطلاعاتی معتبر بین‌المللی همچون ISI یکی از عواملی است که نشریه‌ها را به سوی تخصصی شدن و رعایت استانداردهای بین‌المللی سوق داده است. گرچه از نظر این سردبیران، اعتبار‌گذاری نظام‌های بین‌المللی عمدتاً بر مبنای خود نشریه‌ها و نه مقاله‌های منتشر شده در آن نشریه‌ها صورت می‌گیرد (۴). از سوی دیگر، سردبیران نشریات علمی‌ترویجی به تبع فشاری که مدیران ارشد دانشگاه‌ها برای حرکت به سمت

علمی‌پژوهشی شدن بر نشریات وارد می‌کردند، تلاش کردند رسالت خود را تغییر دهند و به سوی تبدیل شدن به یک نشریه علمی‌پژوهشی برنامه‌ریزی کردند. به نظر می‌رسد جای خالی نشریات علمی‌ترویجی خالی‌تر از گذشته شد.

آشکار است که نشریات تخصصی، به لحاظ تخصصی بودن دارای مخاطبان خاص خود می‌باشند (۵). بسیاری از واژگانی که در نشریات تخصصی توسط متخصصان مطرح و در قالب یک نوشته دانشگاهی منتشر می‌شود، قابل فهم توسط عامه افراد جامعه نیست. این واژگان را که از آنها به ژارگون^{۱۱} تعبیر می‌شود باید به زبان ساده و قابل فهم برای افراد عادی جامعه تعبیر کرد (۶). از سوی دیگر، برخی معتقدند که وقتی یک نشریه علمی‌ترویجی به یک نشریه

علمی-پژوهشی ارتقا می‌یابد، تغییرات اساسی در چاپ مقاله‌ها و کیفیت آنها صورت می‌گیرد (۵). بی‌تردید سیاست نشریات در انتشار مقاله‌ها تغییر می‌یابد و تلاش برای انتشار مقالات ناب پژوهشی بیشتر می‌شود.

یکی از کارهای مفید در زمینه نشر علم، استفاده از ترجمه متون و مقالات است. در سال‌های نه چندان دور که دانشجوی کارشناسی بودم یکی از تمرین‌هایی که اساتیدم از ما به عنوان دانشجوی کارشناسی می‌خواستند ترجمه مقالات مناسب بود. مقالاتی که بار علمی و محتوایی آنها آنقدر ارزشمند بود که ارزش ترجمه و انتشار را داشت. انتشار مقالات ترجمه‌ای برای ترویج علم سودمند بود. به نظر می‌رسد بسیاری از دانشجویان یا حرفه‌مندان که از زبان انگلیسی قوی برخوردار نیستند و درک مطالب نگاشته شده به زبان انگلیسی در نشریات انگلیسی زبان برای آنها مشکل بود، می‌توانستند از متن ترجمه شده متون مذکور به زبان فارسی بهره گیرند. از هنگامی که نشریات علمی‌ترویجی کم‌رنگ‌تر شده‌اند، به نظر می‌رسد که حضور مقالات ترجمه‌ای نیز کمتر شده است.

به نظر می‌رسد که عمده مقالاتی که در نشریات علمی‌ترویجی منتشر می‌شدند مقالاتی با ساختار گردآوری و از نوع مقالات گردآوری بودند که گاهی در فضای دانشگاه و در بین دانشجویان و برخی اعضای هیأت علمی دانشگاه به اشتباه از آن به مقالات مروری یاد می‌شد. حال آنکه نوع و ساختار مقالات مروری با مقالات گردآوری کاملاً تفاوت دارد. مقالات مروری در ترویج علم نقش بسیار موثری دارند. در این گونه مقالات معمولاً نویسنده تلاش می‌کند با مرور بر آنچه در یک حوزه موضوعی اتفاق افتاده است، شمایی دقیق و جامع از وضعیت آن حوزه موضوعی ارائه دهد. به عنوان مثال وقتی می‌خواهیم مقاله‌ای مروری درباره سواد اطلاعاتی بنگاریم باید تمام مقالات منتشر شده در این حوزه را مورد بررسی قرار دهیم تا بتوانیم با نگاهی جامع و دقیق خواننده را از آنچه در این حوزه اتفاق افتاده است با خبر کنیم. برخی سردبیران از انتشار مقالات مروری در نشریات علمی‌پژوهشی سابق اجتناب می‌کردند اما برخی سردبیران نیز تلاش می‌کردند به درستی این نوع مقالات را نیز در کنار مقالات پژوهشی اصیل انتشار دهند. به عنوان نمونه برخی نشریه‌ها همچون نشریه

^۸. Journal Citation Report

^۹. Aims & Scope

^{۱۰}. The wider public

^{۱۱}. Jargon

پژوهشنامه کتابداری و اطلاع رسانی^{۱۲} دانشگاه فردوسی مشهد از معدود نشریاتی است که در حرفه علم اطلاعات و دانش‌شناسی به این امر اهتمام می‌ورزد و معمولاً در هر شماره یک یا چند مقاله مروری نیز منتشر می‌کند.

۱۴ نوع مقاله در سطح نشریات معمولاً منتشر می‌شوند که برخی از آنها عبارتند از: مقاله علمی پژوهشی، مقاله مروری، مقاله مروری نظام‌مند، مقاله‌های گردآوری، مقاله علمی ترویجی و مقاله‌های نقد و بررسی کتاب^{۱۳} (۷). با وجود آنکه در بسیاری از نشریات انگلیسی زبان در کنار مقالات تخصصی یا پژوهشی اصیل، به نظر می‌رسد مقالات دیگری از انواع چهارده‌گانه مقالات نام برده شده فوق منتشر می‌شود؛ اما در کشور ایران، معدود نشریات هستند که اجازه انتشار سایر انواع مقالات را در نشریات فراهم می‌کنند.

توجه خوانندگان این مقاله را به این نکته جلب می‌کنم که مقاله‌های نقد و بررسی به عنوان یکی از انواع مقالات چهارده‌گانه نام برده شده، در برخی نشریات معتبر بین‌المللی در کنار مقالات علمی یا پژوهشی اصیل منتشر می‌شوند. به عنوان مثال در دانشگاه بوراس^{۱۴} مجله‌ای^{۱۵} با عنوان "پژوهش اطلاعات: یک نشریه الکترونیکی بین‌المللی"^{۱۶} منتشر می‌شود که اتفاقاً جزو مجلات نمایه شده در پایگاه اطلاعاتی اسکوپوس و نیز ISI است و دارای ضریب تاثیر ۰/۷۶۲ بر اساس گزارش سال ۲۰۲۰ "گزارش استنادی نشریات"^{۱۷} نیز می‌باشد. البته از ذکر این نکته نیز نباید غافل شد که در کشور ایران و نیز در سایر کشورهای دنیا برخی نشریات تخصصی برای انتشار مقالات نقد و بررسی وجود دارند مانند نشریاتی که در سال‌های متمادی در حوزه نقد و بررسی آثار منتشر شده در حوزه‌های مختلف همچون "اطلاعات رسانی و ارتباطات"، "علوم اجتماعی"، "هنر"، "ایران و اسلام"، "تاریخ" و غیره توسط خانه کتاب^{۱۸} منتشر شده است، در عین حال به دلیل ماهیت اطلاع‌رسانی و ترویجی که این دست مقالات دارند، می‌توانند در نشریات علمی ترویجی حضور جدی‌تر داشته باشند.

برخی سردبیران نشریات ممکن است از انتشار مقاله‌های نقد و بررسی استنکاف کنند. چندی پیش وقتی با یکی از سردبیران نشریات علم اطلاعات و دانش‌شناسی نمایه شده در اسکوپوس^{۱۹} صحبت می‌کردم و از وی دلیل عدم گرایش به انتشار مقاله‌های نقد و بررسی را جویا شدم، از نمایه نشدن مقاله‌های نقد و بررسی در پایگاه‌های اطلاعاتی استنادی همچون اسکوپوس سخن گفت. به نظر می‌رسد که نمی‌توان از انتشار مقالات نقد و بررسی صرفاً به دلیل نمایه نشدن در پایگاه‌های اطلاعاتی استنادی دست کشید. نکته قابل توجه این است که ضریب تاثیر به مجله اختصاص می‌یابد نه به مقاله. توجه به این نکته نیز اهمیت دارد که در آیین‌نامه‌های ارتقاء اعضای هیات علمی امتیاز تعلق گرفته به مقالات منتشر شده در نشریات علمی ترویجی سابق به نسبت در مقایسه با مقالات علمی پژوهشی سابق و علمی کنونی کمتر بوده است.

نتیجه‌گیری

نشریات علمی ترویجی، بستر لازم برای ترویج علم در اجتماع و نیز در بین دانشجویان سال‌های اول ورود دانشگاه را فراهم می‌کنند. کمرنگ شدن حضور این نشریه‌ها به دلیل رقابت برای تبدیل شدن به نشریه‌های علمی پژوهشی سابق، زمینه لازم برای ایجاد گسست دانشی بین دانشگاه و جامعه را بیش از پیش کرده است. به نظر می‌رسد آیین‌نامه جدید مرتبط با نشریات که در وزارت علوم، تحقیقات و فناوری مصوب و ابلاغ شده است که نهایتاً منجر به جایگزینی عنوان "نشریه علمی" به جای عناوینی همچون "علمی پژوهشی" و "علمی ترویجی" شده است، نیز نمی‌تواند خلاء ناشی از کمبود یا از بین رفتن نشریه‌های علمی ترویجی را جبران کند. در رتبه‌بندی جدید نشریات بر اساس رتبه‌های بین‌المللی، الف، ب، ج، و د که بر اساس امتیاز کسب شده از شاخص‌های ارزیابی یا پایگاه‌های نمایه شده نشریات است، اشاره‌ای به این نکته نشده است که نشریات علمی می‌توانند مانند گذشته به انتشار مقاله‌های علمی ترویجی اقدام کنند. این امر منجر می‌شود رویه انتشار نشریه‌ها دستخوش تغییر نشود و همچنان بر انتشار مقاله‌های اصیل پژوهشی پافشاری شود. به این ترتیب باز هم بین دانش تولید شده در دانشگاه و جامعه فاصله می‌افتد و زبان دانشگاه و دانشگاهیان برای احاد جامعه قابل فهم نخواهد بود. بر همین اساس پیشنهادها و توصیه‌های زیر برای کاهش این فاصله و گسست موجود ارائه می‌شود:

۱- هر نشریه‌ای ساختار و اهداف خود را دارد. نشریات علمی ترویجی در مسیر ترویج دانش حرکت خود را آغاز کرده و باید در همین مسیر حرکت کنند.

۲- تبدیل نشریات علمی ترویجی به علمی پژوهشی با اهداف و ساختار آنها تناقض دارد.

¹². <https://infosci.um.ac.ir/>

¹³. Book reviews

¹⁴. University of Borås

¹⁵. <http://www.informationr.net/ir/>

¹⁶. Information Research: an international electronic journal

¹⁷. Journal Citation Report

¹⁸. <http://www.ketab.ir/>

¹⁹. <https://www.scopus.com>

۳- نشریه علمی‌ترویجی فضای مناسبی برای دانشجویان جوان به‌ویژه در مقطع کارشناسی و کارشناسی ارشد و ممکن است حتی دانشجویان دکترا به‌وجود آورد. گاهی دانشجویی که دیدگاهی دارد یا متنی را از یک زبان غیرفارسی به زبان فارسی ترجمه کرده است به دنبال فضایی برای ترویج می‌گردد و می‌تواند از فضای ایجاد شده در نشریات علمی‌ترویجی بهره‌گیرد.

۴- نشریات علمی‌ترویجی برای میدان دادن به انتشار یافته‌های دانشجویان کارشناسی نیز بسیار مناسب و مفید بوده است.

۵- گرچه همانطور که اشاره شد بسیاری از نشریات علمی به دلایل گوناگون، گرایش به کسب اعتبار و امتیازهای مرتبط به کسب درجه‌های علمی (۴)، از علمی‌ترویجی بودن خارج شده و زمینه تخصصی‌تر شدن مباحث منتشر شده را فراهم می‌آورند؛ اما به نظر می‌رسد نمی‌توان صرفاً به دلیل افزایش اعتبار علمی نشریات، همگانی‌سازی یا مردمی‌سازی و یا اصطلاحاً اجتماعی کردن علم را نادیده گرفت. افزایش اعتبار علمی نشریات، نمی‌تواند نافی ترویج علم و همگانی‌کردن علم باشد.

۶- فضای مناسب برای انتشار مقالات اصیل ترجمه شده از زبان‌های غیرفارسی به زبان فارسی توسط نشریات علمی‌ترویجی ایجاد می‌شود.

۷- تعداد مقالات کمی که برخی نشریات علمی‌پژوهشی سابق به انتشار آنها اقدام می‌کنند، نمی‌تواند کافی باشد.

۸- تعداد مقالات ترویجی به مرور کمتر می‌شود.

۹- به نظر می‌رسد که توجه به ارزش محتوایی مقاله و نه صرفاً عنوان نشریه‌ای که مقاله در آن منتشر می‌شود (برای مطالعه بیشتر نگاه کنید به (۴) و (۳))، زمینه‌ساز توجه به نشریات علمی‌ترویجی خواهد شد و جایگاه این مقالات را در مقایسه با مقالات علمی‌پژوهشی بهبود خواهد بخشید.

اهمیت نشریه‌های علمی در رشد و توسعه علمی کشورها و جوامع و به عنوان شاخصی از رشد و پیشرفت علمی کشورها همواره مورد توجه بوده است (۸). هر نشریه علمی، با توجه به سیاست‌های انتشار آثار علمی خود، در زمینه توسعه دیدگاه‌های علمی و حرفه‌ای حرفه‌مندان و دانشمندان حوزه‌های مختلف علمی فعالیت می‌کند، گرچه برخی چالش‌ها همچون وجود گسترده نشریات جعلی و نشریات چاپ‌لگر و آمار بالای انتشار مقاله نویسندگان ایرانی در اینگونه نشریات در حوزه نشریات و انتشار مقالات همواره وجود دارند (۹). گرایش نشریات علمی‌ترویجی به انتشار در قالب نشریات علمی-پژوهشی (۴) از زمینه‌های کاهش انگیزه انتشار مقالات علمی‌ترویجی در نشریات بوده است؛ در حالی که به نظر می‌رسد هر کدام از انواع مقالات با توجه به فلسفه وجودی نقش و کارکرد خاص خود را دارند و ایجاد و گسترش زمینه‌های انتشار مقالات علمی-ترویجی در بستر نشریات موجبات مردمی‌کردن علم را برای مخاطبان عام فراهم می‌کند.

References

1. Mansourian Y. Proof of authenticity in research. LISNA. 2012. [In Persian]
2. Nature journal. 2021. Available at: <https://www.nature.com/nature/about>
3. Samiee Gilani A. Toward the specialization of scientific-research Journals. Name-ye-Farhangestan. 2002; 5(3): 2-4. Available at: <https://apll.ir/wp-content/uploads/2018/12/Name-ye-Farhangestan-N019.pdf> [In Persian]
4. Fattahi R. Challenges of developing scientific journals and maintaining their credibility in Iran. Journal of Information Processing and Management. 2009; 24(3): 1-4. Available at: <https://jipm.irandoc.ac.ir/article-1-121-en.pdf> [In Persian]
5. Eslami A, Ramezan Zade Saboei M. The role of scientific degrees in improving the quality of journals (Review of the Journal of Rural Development and Development). Rahyaft. 2010; 20(46): 19-31. Available at: https://rahyaft.nrisp.ac.ir/article_13491.html?lang=en [In Persian]
6. Jahoda G. The Process of Answering Reference Questions. Translated by: Mohammad Hossien Dayani, Mashhad: Ketabkhaneh Rahyanehee, 2007. [In Persian]
7. Mansourian Y. Basis of Scientific Writing. Tehran: Ketabdar, 2014. [In Persian]
8. Vara N. Examining the Status and Qualitative Evaluation of MSRT Journals Based on Regulations on Determining the Credibility. Rahyaft. 2021; 30(80): 115-29. Available at: https://rahyaft.nrisp.ac.ir/article_13871.html?lang=en [In Persian]
9. Sarrafzadeh M. Predatory journals. Sciences and Techniques of Information Management. 2017; 3(3): 2-14. Available at: https://stim.qom.ac.ir/article_996.html?lang=en [In Persian]